

BAĞLAMADAKİ MEVCUT ÖĞRENME YOLLARINA YÖNELİK ÇEŞİTLİ TESPİTLER

Dr. Öğr. Üyesi Uğur GÖKTAŞ*

*İnönü Üniversitesi Devlet Konservatuarı Müzik Bölümü, ORCID: 0000-0001-7452-7663,
ugur.goktas@inonu.edu.tr

Özet

Bağlama öğrenmeye yönelik mevcut birkaç alternatif yolun izlendiği bilinmektedir. Bağlama öğrenimi geçmişten günümüze devam eden usta-çırak ilişkisinin yanı sıra son zamanlarda yazılmaya başlayan metotlar ve medya araçları vasıtasıyla ulaşılan video/ses kayıtları aracılığı ile gerçekleşmektedir. Günümüzde teknik ve sosyal imkanların eskiye nazaran daha ulaşılabilir olmasından dolayı bağlama icrasına başlamak isteyenlerin birçok alternatifinin olduğunu söylemek mümkündür. Araştırma durum tespiti yapmaya yönelik olup betimsel bir özelliğe sahiptir. Araştırma sürecinde dijital ve yazılı kaynaklar taranarak konuya yönelik bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada; usta-çırak ilişkisinin geleneksel haliyle varlığını sürdürdüğü, metot çalışmaları ve medya araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte usta-çırak ilişkisinin yeni biçimlerle ortaya çıktığı, ortaya çıkan yeni biçimlerde karşılıklı ilişkinin olmadığı bunun aksine tek taraflı bilgi alışverişinin sağlandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağlama, Bağlama Öğrenimi, Bağlama Öğrenme Yolları.

VARIOUS DETERMINATIONS FOR THE CURRENT LEARNING PATHS ON THE BAGLAMA

Abstract

It is known that there are several alternative ways to learn baglama. Baglama learning takes place through the master-apprentice relationship that has been going on from the past to the present, as well as through video /audio recordings reached through methods and media tools that have recently started to be written. Nowadays, due to the fact that social and technical opportunities are more accessible than before, it is possible to say that there are many alternatives for those who want to start performing the baglama. The research is aimed at conducting due diligence and has a descriptive feature. During the research process, digital and written sources were scanned and information about the subject was tried to be obtained. In the research; It has been observed that the master-apprentice relationship continues to exist in its traditional form. With the spread of method studies and media tools, it has been observed that the master-apprentice relationship has emerged in new forms. It has been seen that there is no mutual relationship in the new forms that have emerged, but on the contrary, a one-sided exchange of information has been achieved.

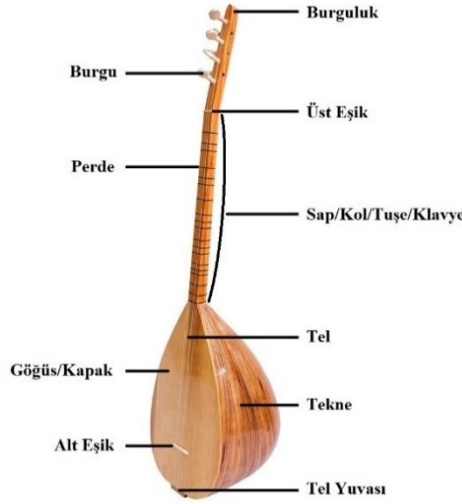
Key Words: Baglama, Baglama Learning, Ways to Learn Baglama.

1. GİRİŞ

Bağlama, Türk halk çalgıları içerisinde en yaygın sazlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Zaman içerisinde bağlamanın bazı değişimlere uğrayarak gelişimini sürdürdüğü görülmektedir. Çoğu araştırmacıya göre Orta Asya'da ilk bulgularına rastlanılan kopuz bağlamanın atasıdır. Açar'a göre "günümüzdeki şekli ile Anadolu'ya ait olan bağlama, Orta Asya'daki kopuzun çeşitli değişkenlere uğramış hali olarak

kaynaklarda ifade edilmektedir. İlk tarihlerden günümüze kadar insanoğlu yaşamsal tecrübelerini sonraki nesillere aktarmıştır. Zamanla ait oldukları toplumun kültürel yapılarını biçimlendirmiş ve yaygınlaştırmıştır. Kopuz sazı da halkın değişen yaşayış biçimlerine bağlı olarak çeşitli değişim ve gelişim evrelerine uğramış ve günümüz bağlama halini almıştır” (Açar, 2019, s.5). Türklerin Orta Asya’dan dünyanın çeşitli bölgelerine olan göçleri sonucunda Türk halk müziğinin ve çalgılarının da Türklerle birlikte farklı coğrafyalara taşındığı bilinmektedir. Bağlamanın da bu doğrultuda Anadolu topraklarına geldiğini söylemek mümkündür. Demirsipahi’ye göre “bağlamanın kökeni kopuza dayanır. Kopuz Orta Asya’dan Çin’e, Kıpçaklara, oradan da Avrupa’ya yayılmış, Hunlulardan Bizans’a geçmiş, Oğuzlarla Anadolu’ya girmiş, Selçuklularla da yerleşmiştir” (Demirsipahi, 1975, s.165).

Günümüzdeki haliyle bağlama, yapısal olarak tekne, göğüs, sap, burguluk, burgu, perde, tel yuvası, alt eşik ve üst eşik gibi parçalardan meydana gelip üzerinde ikisi 2’li ve biri 3’lü grup olmak üzere toplam 7 tel bulunmaktadır.

Resim 1. Bağlamanın Yapısı

21. yüzyıl itibariyle oluşturulan toplu bağlama grupları neticesinde bağlamanın farklı boyutlarda türevlerinin geliştirildiği görülmektedir. Haşhaş’a göre “yapılan araştırmalar sonucunda, bağlama ve bağlama ailesindeki sazların, çok büyük kültürel ve icrasal çeşitlilikleri bünyelerinde barındırmalarına rağmen, bugünkü fiziksel şekilleri itibari ile ortalama yetmiş ile yüz yıllık geçmişleri olan sazlar olduğu saptanmıştır. Daha açık bir ifadeyle, günümüzde kullanılan standart boyutlardaki bağlama ve bağlama ailesindeki sazların tarihinin, cumhuriyet dönemiyle başladığı düşünülmektedir (Haşhaş, 2013. s.6). Bağlama ailesi olarak adlandırılan bu çalgıları Açın; meydan sazı, divan sazı, çöğür, bağlama, bozuk, âşık sazı, tanbura, cura bağlama, iki telli, bulgari, ırızva, karadüzen ve cura olarak belirlemiştir” (Açın, 1994, s.90-93).

Geçmişten günümüze bağlamanın tek çalıp söyleme geleneğiyle varlığını sürdürdüğü bilinmektedir. Bu veriyi destekleyen en önemli unsurun ozanlık geleneği ve aşıklık geleneği olduğu düşünülmektedir. Her iki gelenekte de ozanların ve aşıkların çalgılarını ön planda tuttuğu, sözlü aktarımlarını sazları eşliğinde gerçekleştirdiği görülmektedir. Dolayısıyla kopuzun ve gelişerek dönüştüğü bağlamanın uzun yıllarca

ozanların ve aşıkların elinde onların sözlerini destekleyen tamamlayıcı bir unsur olduğunu söylemek mümkündür. “Bağlama gelenekte hiçbir zaman “nağme” çalgısı olarak kullanılmaz. Gelenekte esas olan “söz”dür. Saz, sözü bazen birbirine bağlar bazen de ona eşlik eder. Esasında bağlama, adını sapındaki perde bağlarından almaz. “Bağlama”, adını gelenekteki kullanılış amacından alır” (Akbulut, 1999, akt. Alçı, 2006, s.6).

21. yüzyıl başlarında folklor alanındaki çalışmaların yoğunlaşması, Türk halk müziğinin de bir ihtisas alanı olarak belirlenmesinde önemli faktör olarak bir karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde Türk halk müziğinin tüm yönleriyle keşfedilmek istenmesi derleme faaliyetlerini tetiklemiş ve resmi kurumlarca Anadolu’da birçok derleme çalışması yapılmıştır. Feyzi’ye göre, “derleme anlamında önemli çalışmaların büyük bir kısmı ilerleyen süreçte kurulacak olan okul, dernek ve cemiyet türü kurumsal yapılar tarafından yürütülmüştür. Bu bağlamda en önemli görevi; Darü’l Elhan (İstanbul Devlet Konservatuarı), Ankara Devlet Konservatuarı, Türk Halk Bilgisi Derneği, Türk Folklor Derneği ve TRT gibi kurum ve kuruluşlar üstlenmiştir. Ayrıca 1932 yılında kurulmaya başlanan ve döneminde güzel sanatlar, edebiyat, tiyatro, halk dershaneleri ve kurslar, kütüphane ve yayın, köycülük, tarih ve müze gibi alanlarda faaliyet gösteren halkevleri de Türk Halk Müziği derleme faaliyetlerinin yürütülmesinde etkili olmuştur” (Feyzi, 2015, s.832-833). Yapılan derlemelerle THM repertuarının genişlemesi ve oluşturulan korolarla bu eserlerin icra edilmeye başlanması THM’nin zamanla yapılanmaya başlamasına ve akabinde THM çalgılarında da bir icra biçiminin şekillenmesine sebep olmuştur. Bunun sonucu olarak öteden beri usta çırak ilişkisi ile aktarılan bağlama icrasının zamanla metodolojik çalışmalarla desteklendiği ve bağlama icrasının öğretilmesine yönelik birçok metodun yazılmaya başladığı görülmüştür.

2. YÖNTEM

Araştırma, bağlama icracılarının, bağlama çalmayı öğrenme sürecinde hangi öğrenme yollarını tercih ettiğini tespit etmeye yöneliktir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. “Tarama, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlayan araştırma modelidir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır” (Karasar, 2018:109). Kaynak taraması ve konuya yönelik durumun tespiti aşaması betimsel bir yaklaşım ile ele alınmıştır.

2.1.Amaç ve Önem

Bu araştırma, bağlama icracılarının, bağlamadaki mevcut öğrenme yollarını tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın, bağlama icracılarının, bağlamadaki mevcut öğrenme yollarını tespit etmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

3. BULGULAR VE YORUM

3.1.Usta-Çıracak İlişisine Dayalı Öğrenme

Türk halk müziği incelendiğinde tarihinin oldukça eskilere dayandığı görülmektedir. Türklerin bilinen tarihinde çoğu kaynakta yer alan bilgiler göçebe bir yaşamın etkili olduğu yönündedir. Türklerin günümüzde çok geniş bir coğrafya üzerinde yayılım göstermesi göz önünde bulundurulduğunda bu durum daha anlaşılır bir hal almaktadır. Ak'a göre, "25 asırdır Türkler, Asya kıtasının en büyük kısmında, Avrupa kıtasının mühim bir kısmında ve Afrika kıtasının kuzey ve doğu kısmında uzun hâkimiyetler kurmuşlardır. Buralarda bıraktıkları medeniyet, kültür ve sanat unsurları arasında musikinin önemli yeri vardır" (Ak, 2009, s.14). Türklerin göçebe düzeninin gündelik hayatta birçok şeyi etkilediğini söylemek mümkündür. Edebi ürünlerin üretilmesi ve aktarılması göçebeliliğin etkilediği alanlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Türklerin edebi ürünlerinin neredeyse bütününlü sözlü aktarımla geleceğe taşıdığı görülmektedir. Bu aktarımda ise müziğin oldukça önem arz ettiği bilinmektedir. Edebi ürünleri üreten ozanların, aşıkların destanlarını, şiirlerini vs. çalgıları eşliğinde aktardıkları ve aktarılanların kulaktan kulağa gelecek nesillere ulaştırıldığı görülmektedir. Ozanların, aşıkların izinden gitmek isteyen yeni adayların ise onlarla yakından ilişkili olduğunu ve bire bir ozanlar, aşıklar tarafından eğitildiğini söylemek mümkündür. Ozanların, aşıkların bu şekilde yeni ozanları, aşıkları yetiştirme biçimine usta-çırak ilişkisi adı verilmektedir. Aslan'a göre, "çok eski bir tarihi geçmişe sahip olan Âşık edebiyatımızın geçmişten günümüze gelmesini sağlayan en önemli unsur, hiç şüphesiz ki yüzyıllardır içinde barındırdığı "usta-çırak" geleneğidir. Ezber, gözlem ve taklit metotlarına dayanan usta-çırak geleneği; âşık edebiyatı içerisinde âşık kollarının oluşmasına, âşık tarzı şiirlerin, âşık havalarının ve âşık hikâyelerinin üretilmesine, üretilen bu ürünlerin yüzyıllar boyu nesilden nesile intikal ettirilmesine zemin hazırlamıştır" (Aslan, 2007, s.235).

Ozanların, aşıkların başlıca çalgısı olan kopuz ve bağlamanın öğretilmesinde/öğrenilmesinde uzun yıllar boyunca usta-çırak ilişkisinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu durumun Türk halk müziğinin ihtisas alanı olarak belirleneceği tarihe kadar devam ettiği söylenebilir. 1900'lü yılların başında gelişen bu durum sonrasında usta-çırak ilişkisi ile öğretimi/öğrenimi sağlanan bağlama icrası, bunun yanı sıra metodolojik çalışmalarla birlikte yeni öğretim teknikleriyle desteklenmeye başlamıştır. Ancak gelenekten gelen usta-çırak ilişkisinin bu tarihten itibaren tamamen ortadan kalktığını söylemek mümkün değildir. Zamanla her ne kadar yeni öğretim/öğrenim biçimleri ortaya çıksa da usta-çırak ilişkisi günümüzde de mevcudiyetini devam ettirmektedir.

3.2. Metotlara Dayalı Öğrenme

Bağlama icrası uzun yıllar boyunca usta-çırak ilişkisi ile gelecek kuşaklara aktarılmıştır. Ancak 1940'lı yılların başında Türk halk müziği topluluklarının oluşturulduğu ve toplu bağlama icralarının başladığı görülmektedir. Konuya yönelik Haşhaş'ın görüşleri şu şekildedir: "Yurttan Sesler Topluluğu'nun kurulmasıyla birlikte, Türküler ve paralelinde bağlama enstrümanının icrasında, ozanlık (tek kişilik çalıp söyleme) geleneğinin yanı sıra, toplu icradan söz edilir olmuştur. Her enstrümanda olduğu gibi, bağlama enstrümanının toplu icrasında da belirli teknik kuralların (mızrap birlikteliği, ezgi uyumu vb.) olmasının gerekliliği düşünüldüğünde, bu oluşumun bağlama

enstrümanına teknik icra yolunu açan ilk ve en önemli adımlardan biri olduğu sonucuna ulaşılabilir” (Haşhaş, 2013, s.2). Birkaç bağlamanın bir araya gelerek eş zamanlı olarak düzenli bir şekilde icra edilmeye çalışılmasının, bağlama icrasının kurallı bir hale gelmesine zemin hazırladığını ve Türk halk müziği korolarının ilk yıllarında bağlamanın tek eşlik çalgısı olmasının da¹ bu süreci hızlandırdığını söylemek mümkündür. Bu süreç ile birlikte bağlamada belirli bir icra biçiminin geliştirilerek standartlaştırılmaya çalışıldığı ve paralelinde yazılı birçok bağlama metodunun üretilmeye başladığı görülmektedir. Bu çabalar neticesinde bağlama öğretimi/öğreniminin üretilen bu metotlar üzerinden gerçekleştirilmesinin amaçlandığı bilinmektedir. Ancak sadece bağlama metotlarının odağında bir bağlama öğretimi/öğreniminin bazı problemlere yol açacağı düşünülmektedir. İmik ve Haşhaş’a göre, “Türk halk çalgıları içerisinde önemli bir yere sahip olan bağlamanın öğretimine yönelik birçok metot çalışması yapılmıştır ancak bağlamadaki icra zenginliği ve çeşitliliğinden dolayı sadece yazılı kaynaklara bağlı kalınarak yapılan bağlama öğrenimi denemelerinin tam anlamıyla olumlu sonuçlar veremeyeceği düşünülmektedir. Özellikle orta ve ileri seviye icra aşamalarında önemli bir yere sahip olan bağlamadaki karakteristik icra özellikleri (tril, tel çekme, çırpma vb.) ve yöresel tavırların karmaşık yapılarının duysal/görsel olarak algılanmadan kişisel çabalarla -yalnızca yazılı kaynaklarla- çözümlenme çabalarının birçok açıdan problemli olduğu bilinen bir durumdur. Daha açık bir ifadeyle, herhangi bir halk ezgisinin bağlamadaki icrası ile özdeşleşmiş olan çeşitli karakteristik icra özelliklerinin nota üzerinde genellikle belirtilmemesi, adı geçen karakteristiklerin belirtilmesi durumunda bile yine de doğru bir icra için duysal/görsel olarak algılanması gerekmektedir” (İmik, Haşhaş, 2015, s.33).

Bunun yanı sıra üretilen bağlama metotları incelendiğinde her metodun büyük oranda birbirinden farklı olduğu görülmektedir.² Bu farklılığın çeşitli sebepleri olacağı gibi birincil sebebinin Türk halk müziğinin son yüzyıl içerisinde ihtisas alanı olarak belirlenmesinin ve hızlı bir şekilde yapılanmaya başlamasının olduğu düşünülmektedir. Öncesinde yeterince kaynak olmayışı ve bunun sonucunda Türk halk müziği ve çalgılarına yönelik kaynak oluşturma çabalarının bireysel odaklı olduğu görülmektedir. Bu durum ise yapılan her çalışmanın model ve içerik bakımından birbirinden farklı olmasına sebep olmuştur.

Günümüzde usta-çırak ilişkisinin yanı sıra metotlar üzerinden de bağlama öğretimi yaygınlık kazanmıştır. Ancak mevcut durumda her metodun kendi camiasını oluşturduğu görülmektedir. Hatta mesleki eğitim veren kurum veya kuruluşlarda dahi iki bağlama eğitimcisinin farklı bağlama metotlarını kullandığını ve bağlama icrasına yönelik ulusal ölçekte henüz standart bir metodun olmadığını söylemek mümkündür. Bunun sonucu olarak yeni yetişen bağlama icracıları arasında farklı bağlama metotlarına bağlı olarak farklı terminolojik ifadelerin kullanılması, farklı transkripsiyonların kullanılması, farklı öğretim modellerinin benimsenmesi vb. gibi durumların geliştiği görülmektedir. Bu durumun da birçok açıdan çeşitli problemlere yol açtığını söylemek mümkündür.

¹ Parlak, Erol, 2000, s.100.

² Bknz. Güler, E. (2021). Bağlama Öğretiminde Kullanılan Metotlardaki Transkripsiyon Farklılıklarının İncelenmesi, Değerlendirilmesi ve Model Önerisi. (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

3.3. Video veya Ses Kayıtlarına Dayalı Öğrenme

Günden güne gelişerek ve daha da yaygınlaşarak hayatımıza giren teknolojinin yaşamımızı kolaylaştırdığını söylemek mümkündür. Yaşamımızın teknoloji sayesinde kolaylaşması birçok alışkanlığımızın da değişmesine sebep olmuştur. Gelişen bu kolaylık karşısında teknolojiye bağımlı bir hale gelmemizin ise tartışılması gereken bir konu olduğu düşünülmektedir. Alemdar Çankaya, Karagöz Dursun ve Parasız'a göre (2021), "Günümüz dünyasında hızla gelişen teknoloji ve değişen dünya koşulları ile birlikte yüze iletişimin azaldığı ve giderek yalnızlaşıp kendi iç dünyasını kuran bireylerin arttığı görülmektedir" (s.205). Ancak günümüzde teknolojiden bağımsız bir şekilde yaşamın oldukça güç olduğunu söylemek mümkündür. Türk halk müziği içerisinde bağlama icrasının yüzyıllarca usta-çırak ilişkisi ile aktarıldığı bilinmektedir. Yine günümüzde usta-çırak ilişkisinin devam ettiği görülse de bunun büyük ölçüde gelişen teknolojiye göre şekillendiği görülmektedir. Öncesinde usta-çırak ilişkisinin karşılıklı ve takipli bir diyalog içerisinde gerçekleştiği bilinmektedir. Ancak teknolojinin önemli bir ürünü olan medya araçları sayesinde usta-çırak ilişkisinin tek taraflı bir takip sistemine dönüştüğünü söylemek mümkündür. İmik ve Haşhaş'a göre, "teknolojik olanaklar paralelinde gelişen görsel ve işitsel medya araçlarının yaygın kullanımı sayesinde, herhangi bir konuda aranılan bilgiye kolayca ulaşılabilmekte ve bu durum insan hayatını birçok açıdan kolaylaştırabilmektedir. Sosyal konulardan, bilimsel konulara her türlü bilginin sanal ortamda depolanarak ulaşılabilişirliğinin sağlanması, kişisel gelişimden, eğitim/öğretimin alt dinamiklerine kadar hemen her alanda etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Dolayısıyla, öğrenilmek istenilen herhangi bir bilgi hakkında kişilere olan bağımlılık azalmakta ve kişisel gelişimin çerçevesini genişleterek mevcut öğretim/öğrenim yöntemlerinin tanımlarını farklı perspektiflere taşımaktadır." (İmik, Haşhaş, 2015, s.32). Bağlama icrasının öğrenilmesinde usta-çırak ilişkisinin ve metotların yanı sıra yaygınlık kazanmış medya araçlarının etkisinin oldukça büyük olduğunu söylemek mümkündür. Günümüzde usta bağlama icracılarının ve daha birçok bağlama icracısının sayısız video ve ses kaydına medya araçları vasıtasıyla ulaşılabilmektedir. Bu durum birçok bağlama icracısını ve bu icracıların çeşitli icra biçimlerini daha kolay ulaşılabile hale getirmektedir. Haşhaş'a göre, "günümüzde, gelişen görsel-işitsel medya araçları sayesinde herhangi bir halk ezgisinin birçok -farklı- icrasına kolayca ulaşılabilmektedir. Adı geçen performanslara kolayca ulaşabilmek birçok açıdan olumlu bir durumdur" (Haşhaş, 2017, s.88). Plak, kaset, CD, flash disc, internet vb. araçlara/platformlara kaydedilen veya yüklenen video ve ses kayıtları, her an ulaşımına açık bir haldedir. Bu imkân sayesinde bağlama çalmayı öğrenmek isteyen kişiler boş vakitlerine göre zamanı istedikleri gibi programlayabilmektedir. Dolayısıyla bu şekilde ulaşılan içeriklerin zaman bakımından kısıtlayıcı olmadığını söylemek mümkündür. Ayrıca kaydedilmiş/yüklenmiş video ve ses kayıtlarının istenildiği takdirde defalarca başa sarılıp tekrar izlenmesi/dinlenmesi bunun yanı sıra yavaşlatılarak daha detaylı bir şekilde incelenmesi oldukça avantajlı bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu gelişmeler ışığında günümüzde usta-çırak ilişkisinin geleneksel şeklinin modern çağa ayak uydurarak sanal ortama taşındığı ve çağın gereksinimlerine göre farklı bir yapıya büründüğü söylenebilir.

3.4. Kişisel Çabalara Dayalı Öğrenme

Bazı durumlarda usta-çırak ilişkisi, metodoloji veya herhangi bir medya aracı vasıtası olmadan kişisel çabalarla kişinin kendi kendine uğraşmalar sonucu bağlama çalmayı öğrendiği bilinmektedir. Bu tür öğrenme biçiminde bağlama icracısının kendine

has icra karakteri geliştirdiği görülmektedir. Bu durumun gelişmesinde belirli bir yeteneğe sahip olunmasının ve kişinin bağlama almaya oldukça meraklı ve istekli olmasının etkili olduğu düşünmektedir. Türk halk müziği içerisinde aşıklık geleneğinin bir parçası olan bade içme olgusu, kişilerin bağlamayı kendi kendine öğrenmesinde örnek olarak verilebilir. Badenin uykuda sunulan bir iki olduğu ve bu içkiyi yudumlayan aşıkların birtakım meziyetler kazandığı aşıklık geleneği içerisinde kabul edilen bir inanıştır. Kaya'ya göre, "Açık Edebiyatındaki rüya motifi kompleks bir yapıya sahiptir. şöyle ki, açık adayı rüyasında bir güzele açık olmakla birlikte, saz almasını, irticalen şiir söylenmesini, aşıklığın vecibelerini (yani edep ve erknını) yine rüyasında öğrenir ve bir mahlas alır. Böylece sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçmiş olur" (Kaya, 1994: 62). Bunun yanı sıra bade içme durumu olmadan da Türk halk müziğine meraklı ve arzulu olan kimselerin trk söylemek için kendi kendine uğraşarak bir şekilde bağlama çalmayı öğrendiği görülmektedir. Bunun birçok sebebi olacağı gibi başlıca sebeplerinin kişinin sesinin güzel olması veya trk söylemeyi çok sevmesi, bağlamaya karşı büyük bir ilgi duyması, bağlama eşliğinde trk söylemek istemesi vb. durumlardan kaynaklandığı söylenebilir. Bu tür öğrenme biçiminde icracının yeterli bir seviyeye ulaştığı genellikle görülmez. Bunun için dışarıdan yardım alması gerekmektedir. Fakat bu şekilde bağlama icrasına başlayanların icra seviyesini yükseltmesi gibi kaygılarının olmadığı görülmektedir. Bu tür icracıların kendilerine yettiği kadar veya kendilerini tatmin ettiği kadar bağlama icrasını geliştirdiği söylenebilir.

4. SONUÇ

Bağlama geçmişten günümüze aktarılan çok kadim bir çalgı olmakla beraber Türk halkı tarafından çok sevilen ve halk arasında oldukça yaygın olan bir çalgıdır. Bağlamanın halk arasında oldukça yaygın olmasının, çeşitli yörelere ve kesimlere göre icra tarzı ve üslubu bakımından çeşitlilik göstermesine zemin hazırladığı söylenebilir. Bunun yanı sıra 20. yüzyıl sonrasında toplu bağlama icralarıyla birlikte başlayan bağlama icrasındaki kurallaşma süreci ve yaygınlaşan medya araçları sayesinde artan etkileşimler, bağlamanın alışılagelmiş öğrenme şekline alternatif yolların ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır. Mevcut durumda bağlama icrasının günümüzde birçok yolla öğrenildiği bilinmektedir. Bu ğrenme yollarını şu şekilde sıralamak mümkündür.

- Usta-ıracak ilişkisi ile (herhangi bir materyale gerek duyulmaksızın tamamen usta icracının öğretilerine dayalı olarak öğrenme gerçekleşir.)
- Bağlama metotları ile (bireysel bir şekilde veya usta öğretici denetiminde sadece bağlama metotlarından faydalanılarak öğrenme gerçekleşir.)
- Medya araçları ile (bireysel bir şekilde veya usta öğretici denetiminde medya araçları vasıtasıyla ulaşılan video veya ses kayıtlarından faydalanılarak öğrenme gerçekleşir.)
- Kişisel çabalar ile (herhangi bir yardım almadan ve herhangi bir materyali kullanmadan deneme-yanıma yoluyla çalışarak öğrenme gerçekleşir.)

Usta ıracak ilişkisinde görülen bire bir öğrenme yolu asırlarca varlığını korumuş ve bağlama öğreniminde etkili bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Metodolojik çalışmaların artmasıyla ise bireysel öğrenme imkanının elde edildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra medya araçlarının yaygınlaşmasıyla insanların kolaylıkla medya araçlarına ulaşması yine medya araçları üzerinden bireysel öğrenme imkanını doğurmuştur. Bireysel ğrenme biçiminde herhangi bir öğreticinin olmamasından

kaynaklanan birtakım problemlerin olabileceği düşünülmektedir. Metottaki bir bölümden veya medya araçları vasıtasıyla referans alınan bir videodan yola çıkılarak tam öğrenimin sağlanmasında güçlüklerin yaşanabileceğini bunun yanı sıra doğru adımlarla ilerleme durumunun büyük ölçüde bir bilir kişi tarafından takip edilmesiyle mümkün olabileceğini söylemek mümkündür. Buna ek olarak kişisel çabalarla herhangi bir yardım almadan bağlama öğrenmeye çalışan kişilerin birçok problemle karşılaşacağı ve akabinde bir bilir kişiye ihtiyaç duyacağı düşünülmektedir.

Geçmişten günümüze süregelen usta çırak ilişkisinin geleneksel haliyle devam etmesine karşın farklı biçimlere dönüşerek yeni oluşumlarla da karşımıza çıktığı görülmektedir. Bağlama icracılarının performanslarını medya ortamına taşınması ve bu medya içeriklerine karşılıklı ilişki olmadan tek taraflı ulaşılması bu duruma örnek gösterilebilir. Bu doğrultuda günümüzdeki usta-çırak ilişkisinin çağın gereksinimleri doğrultusunda şekil değiştirdiğini söylemek mümkündür. Sanal usta-çırak ilişkisi olarak adlandırılacak bu yeni oluşumda ustanın ve çırağın birbirinden bağımsız bir şekilde sürece dahil olduğu ve karşılıklı diyalogun dolaylı bir şekilde gerçekleştiği görülmektedir. Dolayısıyla geleneksel usta-çırak ilişkisine nazaran sanal usta-çırak ilişkisinde usta kişinin verdiğiyle yetinmesi, çırak kişinin de ne kadarını alıp ya da alamadığını bilememesi durumu bu yeni oluşumun en göze çarpan problemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

5. KAYNAKÇA

Açar, Y. (2019). “Bağlama Eğitiminde Kullanılan Notasyonların Öğrencilerin Deşifre Başarısına Etkisi” (Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Malatya.

Açın, C. (1994). “Enstrüman Bilimi (Organoloji)” İstanbul: Yenidoğan Basımevi Ltd. şti.

Ak, Ş. M. (2009). “Türk Musikisi Tarihi” Ankara: Akçağ Yayınları.

Alemdar Çankaya E., Karagöz Dursun B., Parasız G. (2021). “9. Sınıf Öğrencilerine Değerlerin Müzik Etkinlikleri Yoluyla Kazandırılması” Eğitim Bilimlerinde Araştırma ve Değerlendirmeler. Cilt.2, Ankara: Gece Kitaplığı.

Algı, S. (2006). “Üniversitelerimizin Eğitim Fakültelerine Bağlı Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Yüksek Bağlamada Yöresel Tezene Tavırlarının Kullanım Durumlarına Yönelik Bir Çalışma” (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Aslan, F. (2008). Âşık Edebiyatı “Usta-Çırak Geleneği” İle Geleneksel Osmanlı Türk Müziği “Meşek Usûlü”Nün Karşılaştırılması. 38. İcanas (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi), Cilt 1, Sayı 1. Ankara.

Creswell, J.W. (2017). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*. (Çev. M. Sözbilir). Ankara: Pegem Akademi,

Demirsipahi, C. (1975). Türk Halk Oyunları. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları:148

Feyzi, A. (2015). Darü'l Elhan'a Ait Anadolu Halk Şarkıları Defterlerinde Erzurum Türküleri. A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED], 54.

Göktaş, U. (2020). Bağlama Çalgısında Nota-İcra Farklılıklarına Sebep Olan Etkenler, İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi, Cilt-6, Sayı-1.

Güler, E. (2021). Bağlama Öğretiminde Kullanılan Metotlardaki Transkripsiyon Farklılıklarının İncelenmesi, Değerlendirilmesi ve Model Önerisi. (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Haşhaş, S. (2013). "Bağlama Eğitiminde Bağlama Tutuş, Mızrap (Tezene) Tutuş-Vuruş Yönlerrinin Yeri ve Önemi Üzerine Bir İnceleme" (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anabilim Dalı. Erzurum.

Haşhaş, S. (2017). "Bağlama İcrasında Geleneksellik ve 'Yenilikçilik' Konuları Üzerine Genel Bir Değerlendirme" İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi, Sayı: 3, Basım Tarihi: 2017, Malatya.

İmik, Ü., Haşhaş, S. (2015). "Medya Araçlarının Bağlama Sazının Öğreniminde Kullanımı". İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, Cilt-1, Sayı-1, (s.31-40).

Karasar, N. (2018). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel.

Kaya, D. (1994). Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatı, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.

Parlak, E. (2000). Türkiye'de El ile (Şelpe) Bağlama Çalma Geleneği ve Çalış Teknikleri. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.